

Тищенко О. В., д.ю.н., доцент,
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна

СОЦІАЛЬНО-ЗАБЕЗПЕЧУВАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ

На підставі аналізу сучасних проблем формування національного соціально-забезпечувального законодавства слід констатувати, що в законодавчій сфері соціального забезпечення існує значний масив теоретично-практичних проблем, які потребують поглибленого вивчення, серед них – проблематика перспектив кодифікації соціально-забезпечувального законодавства як найвищої форми систематизації. Створення системи соціального забезпечення в Україні європейського рівня має базуватися на активному законотворчому процесі в галузі соціального забезпечення.

Процес систематизації соціально-забезпечувального законодавства України в своїх працях досліджували вчені: В. М. Андріїв, Н. Б. Болотіна, В. Я. Бурак, О. В. Москаленко, О. Л. Кучма, С. М. Прилипка, С. М. Синчук, Б. І. Сташків, О. В. Тищенко, М. М. Шумило, О. М. Ярошенко та ін. Проте і на сьогодні немає одностайної позиції, яке саме коло соціально-забезпечувальних відносин має охоплювати новий кодифікаційний акт.

Відповідно, залишається відкритим питання концепції нового кодифікаційного акту, щоб він не перетворився в безсистемну збірку неузгоджених соціально-забезпечувальних норм. Про те, що такі побоювання є не безпідставними свідчать практичні спроби кодифікації соціально-забезпечувального законодавства, які можемо спостерігати в Україні. Наприклад, як це вбачається з проекту Соціального кодексу від 15.02.2013 р. № 2311 (далі – проект Соціального кодексу). У документі відсутній чіткий системний підхід щодо поділу на Загальну та Особливу частини. Зокрема, алогічним видається віднесення до Загальної частини основ загальнообов'язкового державного соціального страхування та соціального обслуговування. Крім того, в Загальній частині проекту Соціального кодексу пропонується перелік державних стандартів та гарантій, норми щодо яких розміщені непослідовно. А саме: серед основних державних гарантій, які визначаються виключно законами, відсутній гарантований Конституцією України прожитковий мінімум (ст.15 проекту Соціального кодексу), хоча у ст. ст. 12, 18 проекту Соціального кодексу вказане поняття застосовується і визначається його правовий зміст [1].

Застосоване в назві проекту Соціального кодексу України поняття

«соціальний» по своїй суті передбачає охоплення всіх соціальних прав людини, а не лише соціальні стандарти, соціальне страхування, соціальне обслуговування, соціальне забезпечення вразливих категорій громадян. Виходячи з позицій, визначених у науковій літературі, соціальні права та свободи людини і громадянина – це міра можливої поведінки або діяльності людини в соціальній сфері, що передбачає задоволення законних інтересів і потреб у сфері трудової діяльності, соціального захисту та охорони здоров'я [2, с. 189]. Як бачимо з даного визначення, поняття «соціальні права» є похідним від поняття «соціальний» і тому, крім державних соціальних стандартів, соціального страхування, соціальних допомог, соціального обслуговування включає в себе право на працю, освіту, охорону здоров'я тощо. Відповідно, назва «Соціальний кодекс» є значно ширшою за своїм змістом, ніж коло суспільних відносин, що охоплено запропонованим кодифікаційним актом. З огляду на наведені аргументи, вважаємо, що запропонована розробниками проекту Соціального кодексу назва кодифікаційного акту соціально-забезпечувального законодавства потребує переосмислення та зміни. Більш прийнятною щодо лінгвістичних позицій та змісту даного кодифікаційного акту, на наш погляд, була б назва Кодекс соціального забезпечення України, що за своєю суттю узгоджується з Європейським кодексом соціального забезпечення. Таким чином уточнюється, що цей збірник законів є результатом кодифікації саме соціально-забезпечувального законодавства [3, с.153-154].

Хоча нам видається передчасним здійснювати кодифікацію всього соціально-забезпечувального законодавства України.

Базуючись на доктринальних підходах та практичних реаліях, що доцільніше кодифікацію розпочинати, охоплюючи кодифікаційним актом те коло суспільних відносин у сфері соціального забезпечення, яке першочергово потребує впорядкування та вдосконалення щодо правового регулювання. Виходячи з цього, вважаємо, що починати необхідно зі створення проекту Пенсійного кодексу України, що в свою чергу дозволить впорядкувати розпорошене пенсійне законодавство та максимально усунути колізії, що існують в цьому законодавстві.

Враховуючи вищезазначене, варто зробити наступні висновки:

1. Європеїзація соціально-забезпечувальних відносин вимагає активізації правотворчого процесу у формі систематизації соціально-забезпечувального законодавства з метою впорядкування, приведення у відповідність хаотично-розпорошеного масиву чинних нормативно-правових актів.

2. Кодифікація як найвища форма систематизації соціально-забезпечувального законодавства України потребує злагодженої співпраці представників влади і суспільства з метою розробки та прийняття кодифікаційних актів у сфері соціального забезпечення, які

відповідатимуть загальноєвропейським традиціям демократичного розвитку.

3. Обґрунтованим початком процесу кодифікації може бути створення та прийняття проекту Пенсійного кодексу України, враховуючи вагоме значення пенсійних правовідносин у сфері соціального забезпечення і доктринальні положення стосовно існування пенсійного права як підгалузі права соціального забезпечення [4, с.312]. В процесі кодифікації особлива увага має приділятися системі, яка буде покладена в основу Пенсійного кодексу України, це дозволить запобігти плутанині в юридичній термінології, а також відповідатиме принципу чіткості та ясності чинного законодавства.

Література

1. Проект Соціального кодексу України від 15.02.2013 р. № 2311: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=45 (дата звернення 30.01.2019 р.)

2. Погорілко В.Ф. Конституційне право України: підруч. / В.Ф. Погорілко, В.Л. Федоренко. - К.: Правова єдність, 2010. – 432 с.

3. Тищенко О.В. Проблеми вдосконалення соціально-забезпечувального законодавства України / О.В. Тищенко // Порівняльно-аналітичне право. Електронне наукове фахове видання. – 2015. – № 2. – С. 151-154.

4. Право соціального забезпечення України: теоретичні та практичні проблеми формування і розвитку галузі: монографія / О. В. Тищенко. – К.: ДП «Прінт Сервіс», 2014. – 394 с.

УДК 347.9 (043.2)

Тімуш І. С., д.ю.н., професор,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ІНСТИТУТУ СЕПАРАЦІЇ (РЕЖИМУ ОКРЕМОГО ПРОЖИВАННЯ) У СІМЕЙНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

З сьогоднішньою ситуацією, коли не зовсім стабільне життя, непорозуміння у сім'ях, коли подружжя не повною мірою визначилось, що з ними надалі буде відбуватися у їхніх стосунках, став більш поширеним в Україні інститут сепарації. Інститут сепарації або ще як його можна назвати режим окремого проживання. Режим окремого проживання є певним випробуванням, коли подружжя не наважилось остаточно розірвати шлюбні відносини або розлучитися. Стаття 119 СК України містить відповідну інформацію про режим окремого проживання. Отже, за заявою подружжя або позовом одного з них суд може постановити рішення про встановлення для подружжя режиму окремого проживання у разі неможливості чи небажання дружини і (або) чоловіка проживати